

קהוט אביב – שאלות, תשובות והרחבות

צילום: רן פרץ

1. מהו התאריך הרשמי של ראשית האביב?

א. 21 בדצמבר

ב. 21 במרץ

ג. 21 ביוני

ד. 21 בספטמבר

הידעתם?

21 במרץ הוא יום השיוויון האביבי, והוא מסמל את ראשיתה של עונת האביב. הימים הרשמיים לחילופי העונות נקבעו לפי אירועים אסטרונומיים בתנועת כדור הארץ סביב השמש.

יום ראשית האביב, 21.3, ויום ראשית הסתיו, 21.9, הם ימי השיוויון בין יום ולילה; יום תחילת החורף, 21.12, ויום תחילת הקיץ, 21.6, הם ימי ההיפוך – שבהם היום הארוך ביותר בשנה מתחיל להתקצר, או להפך.

2. מה מקור השם "אביב"?

א. מקורו בשם בירת אתיופיה אדיס אבבה

ב. מקורו בשם בנו של האל זאוס שנולד בסוף החורף

ג. כך נקראת התבואה הירוקה לפני גמר הבשלתה

ד. נלקח משם העיר העברית הראשונה "תל אביב"

הידעתם?

המילה אָבִיב מוכרת כבר מן התנ"ך, וככל הנראה היא קרובה למילה אָב. אָב פירושו צמח צעיר ורענן, ומכאן גם צעירות ורעננות. המילה אָב נזכרת בתנ"ך פעמיים: בלדד השוחי מרעי איוב שואל: "הֲיִגָּאָה גִּמְאָ בְּלֹא בְּצָה, יִשְׁגָּא אַחַו בְּלִי מִיָּם?" (איוב ח, יא), ומשיב: "עֲדָנוּ בְּאָבוֹ לֹא יִקְטָף וְלִפְנֵי כֹל חָצִיר יִבָּשׁ" (שם, יב) – צמח שאין לו מים ייבש בטרם ייקטף, בעודו ירוק, צעיר ולח.

השורש אב"ב משותף לכמה לשונות שמיות, ובכולן יש לו משמעויות הקשורות בצמיחה. כך למשל באמהרית, שפתם של רוב העולים מאתיופיה, המילה אַבְבָּה פירושה "פרח". שמה של בירת אתיופיה – אדיס אבבה (Addis Abäba) – פירושו "פרח חדש".

3. איזה מבין פרחי הבר הללו פורח ראשון בחורף?

א. צבעוני

ב. פרג

ג. נורית

ד. כלנית

הידעתם?

בנגב המערבי פורחות כלניות אדומות, שהן חזקות ועמידות יותר לחום וליובש; במרכז הארץ ובצפונה – משטחי פריחת הכלניות מתהדרים בגוני לבן-ורוד-כחול-אדום-סגול ושלל גוני הביניים. צבע הפרח נקבע גנטית, על ידי הכלנית האם והכלנית האב.

סדר הפריחה של האדומים הוא כנ"ף: כלנית, נורית, פרג.

4. איך הצמחים מושכים אליהם חרקים?

א. בעזרת פרחים גדולים ובולטים

ב. באמצעות צבע פרחים חזק

ג. על ידי ריח חזק שמלמד על הימצאות צוף מתוק

ד. כל התשובות נכונות

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

הידעתם?

הרבה מאוד בעלי חיים משמשים כמאביקים בצמחים שונים, כל פרח וצמח והמאביקים האופייניים לו. הדבורים מאביקות פרחי צוף רבים וניזונות מהצוף המתוק; חיפושיות פרחים שניזונות מאבקת הפרחים ועוברות מפרח לפרח, אומנם אוכלות חלק מהאבקה, אך מעבירות מספיק גרגרי אבקה לפרח הבא. גם פרפרים, זבובים וחרקים נוספים מבצעים שליחות כמאביקים, תוך שהם נהנים מהמזון העשיר.

ציפורים, עטלפים ויונקים קטנים נוספים משמשים כמאביקים חרוצים גם הם, ותמיד – שני הצדדים נהנים ומרוויחים מהקשר: המאביקים זוכים בארוחה מזינה, והפרחים זוכים בשירותי משלוח והאבקה יעילים.

5. איזו נדידה מתקיימת בישראל באביב?

א. כחצי מיליארד ציפורים נודדות בדרך לאירופה

ב. אינספור נמלים נודדות מהשדות אל שטחי הבור

ג. המוני ישראלים נודדים לטיולי אביב בעולם

ד. כל הצבאים נודדים אל גדות הירדן

הידעתם?

כחצי מיליארד ציפורים שחלפו בשמינו בסתיו, בדרך דרומה לאפריקה החמה, נודדות באביב חזרה לארצות הצפון – שם יקננו ויגדלו גוזלים בימי הקיץ. אפשר לראותן בבודדות ובלהקות בשדות וביערות, כשהן נחות אצלנו במהלך המסע המפרך צפונה.

6. פרפרים בוגרים חיים במשך יום אחד בלבד

א. נכון

ב. לא נכון

הידעתם?

זהו גלגול חייו של הפרפר: בוגר מטיל ביצה, מהביצה בוקע זחל, הזחל אוכל מהצמח שעליו בקע, ומתגלם. מהגולם בוקע פרפר מפואר ששותה צוף ומטיל ביצים...

המיתוס שלפיו פרפר חי יום אחד בלבד – אינו נכון. אצל רוב מיני הפרפרים בישראל מחזור החיים המלא אורך כמה חודשים עד שנה שלמה, והפרפר הבוגר חי כשלושה שבועות.

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

ישנם אומנם פרפרים שחיים זמן קצר יותר, אבל מינים אחרים חיים מספר חודשים! מארכי החיים בעולם הפרפרים הם המינים הנוודים – אצל המינים הללו הפרפר הבוגר צריך לעשות דרך ארוכה כדי להטיל ביצים באזור מרוחק ממקום הגחתו מהגולם.

7. איזו מבין הציפורים הבאות היא ציפור נוודת?

א. עורב

ב. חסידה

ג. בולבול

ד. דרור

הידעתם?

ישראל שוכנת בצומת בין שלוש יבשות – אסיה אירופה ואפריקה – שביניהן מתרחשת נדידת ציפורים עונתית עצומת ממדים. עובדה זו, יחד עם ריבוי נופים ואזורי מחיה מגוונים – מדבריות, הרים, חורשים ויערות, חופי ים ונחלים – יוצרים כאן גן עדן לציפורים ולמגוון מינים עצום. בישראל נצפו ונספרו 550 מיני ציפורים.

8. הקטלב פורח באביב, ואת פירותיו אפשר לאכול בסתיו

נכון

לא נכון

הידעתם?

קטלב מצוי הוא עץ ירוק עד, גזעו וענפיו המפותלים בולטים בקליפתם האדומה-חומה והחלקה. הקליפה נסדקת ללוחיות מסולסלות ומחוספסות מעט, מתקלפת ונושרת פעם בשנה בראשית הקיץ ומתחתה נחשפת קליפה ירוקה וחלקה אשר הולכת ומאדימה בהדרגה. נשירת הקליפה מונעת היווצרות חזזיות הפוגעות בעץ ומיטיבה את הקרקע בתרכובות אורגניות של רקבובית.

פרי הקטלב הוא ענבה כדורית קטנה שקוטרה כסנטימטר אחד והיא מכילה ארבעה או חמישה זרעים קטנטנים. גודל הפרי הבשל מותאם לרוחב פתח המקור של הציפורים העיקריות הנמשכות אל הפירות, שמבשילים בסוף עונת הקיץ, בחודשים ספטמבר עד נובמבר. קליפת הפרי מחוספסת, ציפת הפרי צהבהבה, מתוקה ועסיסית וטובה למאכל אדם.

9. מהו "ניצן" בצמח?

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

א. פרי צעיר

ב. ראשיתו של ענף או פרח

ג. עלה צעיר

ד. כל התפצלות של שורש ראשי לשורשון

הידעתם?

ניצן הוא קודקוד צמיחה, שממנו יכול להתפתח ענף או פרח. בשיר "הניצנים נראו בארץ, עת הזמיר הגיעה..." מתוארים כמה מסממני האביב – צמיחה, לבלוב ופריחה, ושירת ציפורי השיר העדינות, כמו הזמיר.

10. מדוע חשוב שתהיה האבקה בין פרחים שונים?

א. היא גורמת לפרחים להיות גדולים יותר

ב. היא יוצרת מגוון גנטי רחב יותר

ג. היא גורמת לצמח לצמוח מהר יותר

ד. האבקה בין פרחים שונים אינה חשובה

הידעתם?

ממש כמו בעולמם של בני האדם, שבו תכונות גנטיות עוברות לתינוק מהאב ומהאם – כך אצל צמחים: גרגר אבקה מפרח אחד שנקלט בשחלה של פרח אחר, מעביר תכונות גנטיות שונות לזרע שנוצר, וכך בצמח החדש שנובט משולבות תכונות מהאם ומהאב. השילוב החדש הוא פוטנציאל טוב להישרדות במקרה של שינוי אקלימי או כל קושי אחר בתנאי המחיה.

11. איזה מבין פרחי האביב הללו יוצא דופן?

א. צבעוני ההרים

ב. לשון פר מצרית

ג. ציפורני חתול מצויות

ד. לוע ארי גדול

הידעתם?

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

צבעוני ההרים הוא היחיד מבין הפרחים הללו שאינו קרוי על שום דמיונו לאיבר של בעל חיים.

- צמח **לשון הפר** זכה בשמו בזכות עליו המכוסים זיזים, כמו לשון של פר.
- לצמח **ציפורני החתול** יש פירות שנראים כמו כף של חתול עם ציפורניים מכונסות.
- פרח **לוע הארי** נראה באמת כמו לוע עמוק של בעל חיים.
- **וצבעוני ההרים?** הוא פרח אביב יפהפה, ששמו לא קשור בבעלי חיים...

12. מדוע בעלי חיים ממליטים דווקא באביב?

א. בעונה זו יש פחות טורפים בשטח

ב. זה לא נכון – בעלי החיים מתרבים כל הזמן

ג. באביב יש יותר מזון זמין בטבע

ד. כי באביב יש פחות אור שמש

הידעתם?

האביב מביא איתו התארכות של שעות האור, עלייה בטמפרטורה (אחרי החורף הקר), וקררע רוויה מים מגשמי החורף, ולכן – נביטה מואצת, גדילה ופריחה. כל אלה יוצרים שפע של מזון לאוכלי הצמחים, ובעקבות כך – שפע מזון לאוכלי חרקים וטורפים. זה הזמן הנוח ביותר בשנה לגידול צאצאים והשגת מזון עבורם. עונת השפע האביבית היא תקופה של שיא בחיי הטבע – מצמחים למיקרו אורגניזמים, פטריות, חסרי חוליות, ובעלי חוליות.

13. איזה שינוי חל באביב אצל עצים נשירים?

א. העץ מבלבל ומתכסה בעלים חדשים

ב. כל העלים נושרים, והענפים נותרים עירומים

ג. העץ עוצר לגמרי את צמיחתו, עד לגשמי החורף

ד. אין שום שינוי בולט

הידעתם?

עצים נשירים הם עצים ש"בחרו" להשיר את כל עליהם בתקופה קשה, ולהצמיח אותם שוב בתקופה נוחה יותר. רוב העצים הנשירים הם נשירי חורף – מוותרים על עליהם בחורף, בעונה שבה הטמפרטורה נמוכה, רוחות ברוך וגשמים עזים עלולים לפגוע בעלים, והעננות הרבה מאפשרת רק מעט פוטוסינתזה.

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

באביב – עם ההתחממות ושעות האור המתארכות – הם עוטים שוב עלים ירוקים, וממהרים לעבור את כל מעגל ההתרבות לפני החורף הבא: הנצה ולבלוב, פריחה, הפריה, פרי, ופיזור זרעים.

הידעתם שיש עצים נשירים שחיים הפוך?! הם "בחרו" בשלכת קיץ, ודווקא בקיץ הם עומדים עירומים, כדי להימנע מאיבוד נוזלים, ואילו בחורף הם מבלבלים וירוקי עלים.

14 מה שם הפרח המצויר בחידה?

- א. כלנית
- ב. ערית
- ג. איריס
- ד. נרקיס

הידעתם?

משפחת האיריסיים המשפחה קרויה על שם איריס, אלת הקשת בענן במיתולוגיה היוונית. הסוג כולל כ-200 מינים, והוא ידוע בפרחים מרהיבי עין. האיריסיים הם עשבים רב שנתיים או שיחים, העולים מקנה-שורש, בצל או פקעת, ולעיתים רחוקות הם חד שנתיים. בישראל מייצגים את האיריסיים חמישה סוגים, שבהם 33 מינים. כמעט כל מיני הסוג איריס, הסוג כרום והסוג סייפן מוגנים על ידי החוק הישראלי. מבין מיני האיריס, 12 הם צמחים "אדומים", הנמצאים בסכנת הכחדה

15. למה יש עונות שנה על כדור הארץ?

- א. בגלל הירח
- ב. בשל המרחק מהשמש
- ג. בגלל עננות רבה
- ד. בגלל הטיית ציר כדור הארץ

הידעתם?

כדור הארץ מסתובב כל הזמן סביב השמש וגם מסתובב על צירו כמו סביבון. ציר הסיבוב שלו סביב עצמו – נטוי.

נטויה זו גורמת לכך שחלקים שונים של כדור הארץ מקבלים עוצמות קרינת שמש שונות לאורך השנה, כאשר צד אחד נוטה לעבר השמש (קיץ) והשני רחוק ממנה (חורף).